

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.8.37>

HISTORYCZNY ROZWÓJ MECHANIZMU OPERACYJNO-POSZUKIWAWCZEGO ZAPEWNIĄCEGO PROWADZENIE NIEJAWNYCH CZYNNOŚCI ŚLEDZCZYCH (POSZUKIWAWCZYCH)

Artem Rodyhin

student Naukowo-Badawczego Instytutu Prawa Publicznego (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-1609-4879

artyomalinar@gmail.com

Adnotacja. W artykule podkreślono historyczne etapy, z których każdy charakteryzuje się pewnymi osiągnięciami z punktu rozwoju mechanizmu operacyjno-poszukiwawczego zapewnienia niejawnych czynności śledczych (poszukiwawczych), ich treści prawnej, organizacyjnej i taktycznej, od utworzenia prymitywnego mechanizmu bezpośredniego wykorzystania wyników niejawnej działalności do wykonywania wymiaru sprawiedliwości, bez kontrolujących, ograniczających bezpieczników, do radykalnej zmiany prawa postępowania karnego, konsolidacji systemu niejawnych czynności (niejawnych czynności śledczych (poszukiwawczych)), co w rzeczywistości zapewniło połączenie do tego czasu dwóch odrębnych rodzajów: operacyjno-śledczych i karno-procesowych, w wyniku czego zgodnie z prawem ustanowiono procedurę ustalania przebiegu i wyników niejawnych czynności śledczych (poszukiwawczych), zapewniającą wykorzystanie dokumentów sporządzonych na podstawie wyników ich przeprowadzenia (z odpowiednim zabezpieczeniem siłami i środkami czynności operacyjno-poszukiwawczych), gdy zostaną udowodnione na tych samych podstawach, co wyniki innych działań dochodzeniowych.

Słowa kluczowe: działalność operacyjno-poszukiwawcza, postępowanie przygotowawcze, niejawne czynności śledczych (poszukiwawczych), prowadzenie niejawnych czynności śledczych (poszukiwawczych), wsparcie operacyjne i poszukiwawcze, rozwój historyczny.

HISTORICAL DEVELOPMENT OF THE MECHANISM OF OPERATIONAL AND INVESTIGATIVE SUPPORT OF CONDUCTING COVERT INVESTIGATIVE (SEARCH) ACTIONS

Artem Rodyhin

Applicant at the Scientific Institute of Public Law (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-1609-4879

artyomalinar@gmail.com

Abstract. The article signifies the historical stages, each of which is characterized by certain achievements from the point of view of the development of the mechanism of operational and investigative support of conducting covert investigative (search) actions, their legal, organizational and tactical content, from the formation of a primitive mechanism of direct use of the results of clandestine activities for the implementation of justice, without controlling, restraining fuses, to the radical change of criminal procedural legislation, consolidation of the system of covert actions (covert investigative (search) actions), which in fact ensured the merger of two separate types of state-authority activity until now: operative-search activity and criminal-procedural activity, as a result of which the procedure for recording the progress and results of the covert investigative (search) actions is established by law, which ensures the use of documents, based on the results of their conducting (with appropriate support by the forces and means of the operative-search activity) when proving on the same grounds as the results of other investigative actions.

Key words: operative-search activity, pre-trial investigation, cover investigative (search) actions, conducting cover investigative (search) actions, operational and investigative support, historical development.

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК МЕХАНІЗМУ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Артем Родигін

здобувач Науково-дослідного інституту публічного права (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-1609-4879

artyomalinar@gmail.com

Анотація. У статті виокремлено історичні етапи, кожний з яких характеризується певними здобутками з точки розвитку механізму оперативно-розшукового забезпечення проведення НСРД, їх правового, організаційного та тактичного змісту, від формування примітивного механізму прямого використання результатів негласної діяльності для здійснення правосуддя, без контролюючих, стримуючих запобіжників, до кардинальної зміни кримінального процесуального законодавства, закріплення системи негласних дій (НСРД), що фактично забезпечило

злиття до цього часу двох окремих видів державно-владної діяльності: оперативно-розшукової та кримінально-процесуальної, внаслідок чого законодавчо встановлено порядок фіксації ходу і результатів НСРД, що забезпечує використання документів, складених за результатами їх проведення (з відповідним забезпеченням силами та засобами ОРД) при доказуванні на тих самих підставах, що й результати проведення інших слідчих дій.

Ключові слова: оперативно-розшукова діяльність, досудове розслідування, негласні слідчі (розшукові) дії, проведення негласних слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукове забезпечення, історичний розвиток.

Постановка проблеми. Історія становлення негласних дій як окремого способу збирання інформації, своїм корінням сягає глибини віків. Їх суть та зміст, специфічні особливості можна зрозуміти, проаналізувавши історію їх розвитку та становлення. Практично матеріали, отримані оперативно-розшуковим шляхом забезпечували ретроспективне пізнання обставин злочину, але доказами визнавались лише у ті періоди, коли система правосуддя функціонувала в умовах тоталітарного режиму. Оскільки існуюча система кримінальної юстиції, що склалася в Україні, не повною мірою відповідала новим суспільним відносинам і не забезпечувала належного стану правопорядку, ефективного захисту осіб, суспільства та держави від небезпечних посягань на права і законні інтереси громадян, виникла об'єктивна потреба в її реформуванні, а саме прийнятті нового КПК України, новизною якого є введення до неї негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД) як окремого інституту процесуальних дій, що проводяться під час досудового розслідування (Глушков, Білічак, 2012: 306–309). Хоча з моменту прийняття чинного КПК України (у 2012 році), а відповідно і введення НСРД пройшов значний проміжок часу, але залишки застарілого механізму використання інформації, отриманої негласним шляхом, постійно нагадують про себе, створюючи суттєві перешкоди у досудовому розслідуванні. З одного боку ефективність «негласної діяльності» в кримінальному процесі вже доведено практикою, але з іншого боку, це не означає, що законодавство з питань регламентації проведення негласної діяльності в кримінальному процесі є досконалим. Формально зміна параметрів однієї з ланок (НСРД), у функціонуванні механізму (кримінальної юстиції), без зміни параметрів інших ланок призводить до порушень та неефективного функціонування всього механізму. Вітчизняна система побудована таким чином, що передбачає проведення НСРД не самостійно слідчим, а з залученням оперативних підрозділів, тобто їх забезпечення проведення силами та засобами оперативно-розшукової діяльності. Зазначене обумовлює необхідність дослідження передумов і генезису формування цього інституту, його ролі в концептуальній зміні моделі доказування у кримінальному процесі на протязі формування та функціонування вітчизняної системи кримінальної юстиції в частині збирання доказів шляхом проведення негласних заходів, забезпечення їх проведення за допомогою сил та засобів оперативно-розшукової діяльності.

Стан наукових досліджень. Історичні ретроспективи розвитку оперативно-розшукової діяльності, як окремого напрямку дій правоохоронних органів, розглядалися у ряді робіт. Науковці досліджували зазначену діяльність у стародавні часи (О.М. Бандурка, І.П. Козаченко та ін.), у період феодалізму (В.Д. Суценко, О.М. Піджаренко, А.Й. Пашук та ін.), відповідній інституту російської імперії (до складу якої входила Україна) (М.А. Погорецький, В.В. Поливода, В.С. Сідак, В.С. Степанов та ін.), пошукову діяльність української радянської міліції (В.П. Пилипчук, Д.Й. Никифорчук та ін.). Слід відмітити, що зазначені та інші науковці розглядали в основному співвідношення інструментарію досудового розслідування та оперативно-розшукової діяльності у контексті використання результатів їх застосування як доказів. Ці дослідження здійснювалися у період до введення інституту НСРД до кримінального процесуального законодавства та у перші роки його становлення, відпрацювання дієвого механізму реалізації. Аналіз десятирічного досвіду функціонування інституту НСРД дозволяє констатувати, що відпрацьована практика саме оперативно-розшукового супроводження досудового розслідування, у тому числі і забезпечення проведення НСРД силами та засобами ОРД. У такому контексті генеза розвитку цього механізму не досліджувалася.

Мета статті – дослідити особливості розвитку механізму оперативно-розшукового забезпечення проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Основний зміст. Однією з невід'ємних складових державного апарату для здійснення правоохоронних функцій в різні часи було збирання інформації (в тому числі і негласне). Зазначена діяльність здійснювалася на протязі усієї історії людства, але у кожному історичну епоху вона проявлялася по-різному, оскільки зі зміною соціальних умов змінювалися сфери її застосування, засоби, форми і методи.

До першого етапу ми відносимо прообраз – примітивний механізм прямого використання результатів негласної діяльності для здійснення правосуддя, але без будь-яких контролюючих, стримуючих запобіжників.

На другому етапі, у період античності, ми спостерігаємо чітке відокремлення осіб, які збирали інформацію (у тому числі і негласну), осіб, які цю інформацію збирали та аналізували у контексті та осіб, які цю інформацію використовували у процесі розслідування та судового розгляду.

На третьому етапі, який припадає на період існування рабовласницьких держав, виникли спеціалізовані підрозділи, які мали за обов'язок охороняти громадський порядок і спокій вживати заходи примусу до тих, хто цей спокій і порядок порушував. Цей етап у контексті нашої теми - можна визначити як поява спеціалізованих осіб, для отримання інформації, що використовувалась під час «дзнання» та «судового розслідування».

У період середньовіччя відбувається своєрідне делегування функцій негласного збирання інформації та відпрацювання стабільного механізму надходження та збирання такої інформації до релігійних утворень. Перевірка такої інформації з метою її подальшого використання як доказів здійснювалася шляхом проведення тортур, що не мало нічого спільного з правовим полем (кримінальною юстицією). У цей же

період на території сучасної України (за часів князювання Рюриків) негласна діяльність регламентувалася «зводом» законів «Руська правда» (являла собою князівський суддебник), але здійснювалася за справами політичного характеру – князівською владою на чолі з князем, за карними справами – органами управління князівської влади та потерпілими, а судовий розгляд на місцях здійснювали тіуни, які розглядали справи пов'язані з посяганням на князівське майно, та на княжих людей і багатіїв (Пиджаренко, 1994: 18).

Наступний етап характеризується посиленням централізації державної влади (XV – на XVII ст.) на Русі (Російської імперії), до якої входила й значна частина земель сучасної України (з XVII ст.). Соборним уложенням 1649 р. функції з розшуку злочинців, слідства й суду об'єднувалися одним поняттям «розшук» (Софроненко, 1957). У 1669 р. була встановлена посада сищика. На сищиків покладалося вирішення питань по кримінальних справах (пошукові, слідчі й судові функції) (Линовский, 2001: 13–20). У 1695 р. був виданий царський указ, який дозволяв воєводам отримувати інформацію про злодіїв і розбійників всіма можливими засобами для їх своєчасного виявлення з метою попередження і розкриття злочинів. На цьому етапі формується особлива форма судочинства – слідчо-розшуковий процес, в якому негласні заходи і слідчі дії в законодавчих актах чіткого розмежування не мали, натомість окремо регламентувалися дії уповноважених осіб з розшуку та затримання злочинців. У контексті нашої теми - органи слідства практично здійснювали і негласні дії у процесі розслідування, а окремі підрозділи («оперативні»), здійснювали їх забезпечення.

На наступному етапі (від петровської епохи (1682–1725 рр.) і до реформ 60-х років XIX ст.) створений (1697 р.) спеціалізований державний орган з негласної розшукової діяльності – Преображенський Приказ, що провадив розшук у політичних злочинах (Воскресенский, 1995: 318), регулярна поліція, інститут фіскалів – особливих посадових осіб, які контролюють негласне розслідування («Указ о фискалах и о ихдолжности в действии» від 14 березня 1714 р.) (Российское законодательство...). Практично відбувається відокремлення «оперативних підрозділів» внаслідок регламентації негласної роботи, їх негласна робота поставлена під особливий нагляд, до їх функцій віднесено забезпечення розслідування.

На наступному етапі нормативно конкретизується, що негласна робота – це розшукова форма кримінального процесу (Сборник законодательных документов...). У ст. 262 Статуту кримінального судочинства 1864 року зафіксовано було правило, відповідно до якого «попереднє слідство не може бути розпочате без законного приводу та достатньої підстави», тобто, формально виникнув інститут оперативного забезпечення у формі дізнання, яке проводилося без свідків та понять шляхом негласних розшуків, розпитів, неформального особистого посвідчення, збирання письмових та словесних довідок. 14 червня 1880 р. при міській поліції Києва була створена розшукова частина поліції, основними методами діяльності працівників якої були особистий пошук, оперативне розпізнання, короткочасне впровадження, зовнішнє спостереження, агентурний метод, оперативний огляд. Її діяльність регламентувала «Інструкція чинам Київської сискиної поліції», якою приписувалось чинам розшукової поліції «... завжди діяти цілком таємно і надто обачливо, ...все знати, все бачити і водночас намагатися не бути ніким поміченим, зберігати довірену їм службову таємницю і нікому із сторонніх осіб не розповідати про цілі і плани своїх службових дій і взагалі в розмовах з будь-ким бути надто стриманим і тактовним» (Моїсєєв, Никифорчук, Ніколаюк, 2009: 59–60). У контексті нашої тематики, на цьому етапі складається форма негласної діяльності у вигляді дізнання, основним завданням якої було саме оперативне забезпечення розслідування як у вигляді попередньої оперативної перевірки, яка проводилася з метою встановлення підстав для початку розслідування, а також власне його оперативне забезпечення.

На наступному етапі відбувається виокремлення оперативних підрозділів поліції, які здійснювали власне дізнання (за конкретними справами) на місцях та централізованих підрозділів (служба зовнішнього спостереження), яка стала такою після створення у 1894 р. при Московському охоронному відділенні спеціального «летючого загону» філерів (Челнов, 1919: 36). У 1907 р. Законом «Про організацію розшукової частини», для проведення розшуку в складі поліцейських управлінь у всіх губернських та інших великих містах створені розшукові відділення (Балуев, Брестовская, Ветлугин, 1984: 35). Зазначений Закон розглядав пошукову роботу як допоміжні заходи у вирішенні завдань кримінального судочинства (§ 1, 2, 7, 9) (Закон об організації...). У контексті нашого дослідження можна констатувати, що на цьому етапі склалася система оперативних підрозділів, одні з яких здійснювали оперативне супроводження конкретних кримінальних справ і всі негласні дії проводили не на підставі рішення судового слідчого, а тільки за погодженням з прокурором, а інші - це спеціалізовані оперативні підрозділи, які проводили окремі негласні заходи як в інтересах розслідування, та і власне дії пошуку злочинців без прив'язки до конкретного розслідування.

Наступний етап починається з моменту падіння самодержавства у 1917 р., що спричинило розвал вже існуючої системи оперативного забезпечення розслідування. Такий стан справ протримався на протязі кількох років, поступово змінюючись позитивним ставленням, що відобразилося у відомчих нормативних актах. На початку 1919 р. у складі Ради Народних Комісарів УРСР було організовано НКВС, з метою посилення боротьби з кримінальною злочинністю із загальної міліції були виділені судово-кримінальна міліція і судово-кримінальний розшук (Михайленко, Кондратьєв, 1997: 102). Прийнятим у 1922 р. КПК Української РСР (ч. 5 ст. 23), також було закріплено посади слідчих, які мали право самостійно проводити виїмку поштово-телеграфної кореспонденції, на підставі дозволу прокурора (ст. ст. 189-191 КПК Української РСР 1922 р. (Михайленко, 1966) та ст. ст. 184-185 КПК Української РСР 1927 р. (Михайленко, 1967)). В різні періоди існування України в складі СРСР негласна діяльність по різному розглядалася з точки зору правової регламентації. Зокрема, як загальна тенденція, діяльність з оперативного забезпечення розслідування не

регламентувався на рівні Закону, а лише непрямо вказувалося у підзаконних нормативних актах. Це пояснюється, на нашу думку, тим фактом, що у кримінальному процесі країни, де панує тоталітарний режим немає необхідності додержання прав та свобод людини, а отже матеріали («доказова інформація») здобуті у результаті оперативно-розшукової діяльності прямо використовуються під час судових розглядів, а суддя відповідно приймає їх як докази керуючись при цьому принципами «революційної доцільності», «соціалістичної необхідності» та інших, якими підмінялися у цей період принципи додержання прав та свобод людини, права на захист, таємниця особистого життя, недоторканість житла тощо.

Певні позитивні зміни відбуваються на наступному етапі, який характеризується початком нормативного регулювання процесу оперативно-розшукового забезпечення розслідування на законодавчому рівні. В ухваленому 28 грудня 1960 р. КПК УРСР був закріплені порядок розв'язання питання про порушення кримінальної справи, та так звана дослідча перевірка, яка здійснювалася протягом 3–10 діб органами дізнання, тобто оперативним підрозділами з застосуванням негласних сил та засобів. Тобто КПК визначив можливість таких дій – застосування у ході забезпечення процесу розслідування (на стадії порушення кримінальної справи) сил та засобів оперативно-розшукової діяльності. У контексті нашої тематики, на цьому етапі було визнано необхідність та у загальних рисах частково визначено участь оперативних підрозділів у забезпеченні процесу розслідування, у тому числі і окремих його стадій, але не зазначено а ні форми, а ні способи та можливий інструментарій.

З 1960 року (з невеликими інтерпретаціями) паритет між оперативно-розшуковою діяльністю та слідством зберігався практично 50 років, і за часів перебування України у складі СРСР, і після отримання незалежності у 1991 році. Прийняття закону, що регламентував здійснення оперативно-розшукової діяльності (Про оперативно-розшукову діяльність, 1992) практично не вплинуло на ситуацію, оскільки не знайшло відображення у кримінальному процесі. Оперативно-розшукова діяльність практично виконувала завдання впливу на злочинність негласними (певною мірою незаконними) методами, її інструментарій був ефективніше пристосований до отримання інформації (яка практично могла бути використана як доказова, за умови зняття законодавчих обмежень) у порівнянні з інструментарієм органів слідства.

На наступному етапі, у 2001 році до ч. 2 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» були внесені норми, які встановлювали вимоги щодо документування результатів оперативно-технічних заходів з метою використання їх як доказів за кримінальними справами. Були внесені зміни до ст. 187 «Накладення арешту на кореспонденцію і зняття інформації з каналів зв'язку» та доповнено ст. 187-1 «Огляд і виїмка кореспонденції та дослідження інформації, знятої з каналів зв'язку», якою передбачався огляд та виїмка кореспонденції, зняття інформації з каналів зв'язку та дослідження цієї інформації (Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України, 2021), до ч. 2 ст. 65 і ч. 3 ст. 66 КПК України 1960 р. внесені доповнення, згідно з якими протоколи оперативно-розшукових заходів з додатками, одержані в установленому порядку, вперше було визнано джерелами доказів у кримінальному провадженні, а такий оперативно-розшуковий захід, як «зняття інформації з каналів зв'язку» згідно зі статтею 187 КПК України безпосередньо наділений статусом слідчої дії (тобто формально – «негласною дією»).

Наступний етап почався з моменту кардинальної зміни кримінального процесуального законодавства у 2012 р. Розроблення та прийняття нового КПК України (Кримінальний процесуальний кодекс України, 2012), главою 21 якого закріплено систему негласних дій (НСРД), фактично забезпечило злиття до цього часу двох окремих видів державно-владної діяльності: оперативно-розшукової та кримінально-процесуальної. На законодавчому рівні закріплено вичерпний перелік НСРД, фіксація ходу і результатів яких повинна відповідати загальним правилам фіксації кримінального провадження, що забезпечує використання документів, складених за результатами їх проведення при доказуванні на тих самих підставах, що й результати проведення інших слідчих дій. Практично на цьому етапі (з 2012 р.) відбулася «процесуалізація» «негласних дій», становлення та закріплення інституту НСРД в їх сучасному вигляді. Але сили та засоби, що використовуються під час проведення НСРД залишилися сталими (колишніми), і хоча формально слідчий надає доручення на проведення НСРД оперативним підрозділам – це не означає, що сили та засоби, які вони використовують під час виконання доручення автоматично стають силами та засобами НСРД. Вони залишаються силами та засобами оперативно-розшукової діяльності (технічні засоби знаходяться на балансі оперативних підрозділів, обліки продовжують наповнюватися та систематизуватися суб'єктами ОРД, конфіденти так само знаходяться на зв'язку з оперативними працівниками тощо), але використовуються з метою забезпечення проведення НСРД.

Висновки. Дослідження генези становлення оперативно-розшукового забезпечення проведення НСРД дозволило виокремити етапи, кожний з яких характеризується певними здобутками з точки розвитку механізмів такого забезпечення, їх правового, організаційного та тактичного змісту. Аналіз розвитку механізму забезпечення негласними заходами процесу розслідування, у тому числі і окремих слідчих дій, які здійснювалися в умовах таємності дозволяє також зробити висновок, що у кримінальному процесі країни, де панує тоталітарний режим – немає необхідності додержання прав та свобод людини, а отже матеріали («доказова інформація») здобуті у результаті оперативно-розшукової діяльності прямо використовуються під час судових розглядів, а суддя відповідно приймає їх як докази керуючись при цьому принципами «революційної доцільності», «соціалістичної необхідності» та інших, якими підміняються принципи додержання прав та свобод людини, права на захист, таємниця особистого життя, недоторканість житла тощо. У випадку демократичного розвитку суспільства, і відповідно необхідності додержання цих принципів під час досудового

розслідування – вимушене обмеження конституційних прав людини ретельно нормативно обґрунтовується, що у свою чергу обумовлює розділення повноважень між підрозділами правоохоронних органів, які здійснюють досудове розслідування та оперативну (негласну) діяльність з використанням відповідного інструментарію. Саме з цієї причини оперативні підрозділи не «приймають участь у проведенні», а саме «забезпечують проведення» НСРД силами та засобами, що знаходяться у їх розпорядженні.

Список використаних джерел:

1. Глушков В. О., Білічак О. А. Проблеми реформування оперативного-розшукового законодавства України. *Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., присвячені 95-річчю проф. М. В. Салтєвського (1917–2009). Нац. ун-т «Одеська юридична академія». О. : Фенікс, 2012. С. 306–309.
2. Піджаренко А. М. Історія і таємниці кримінального та політичного розшуку. К. : Юрінформ, 1994. 339 с.
3. Памятники русского права / Под. ред. К. А. Софроненко. Вып. 6 : *Соборное Уложение царя Алексея Михайловича 1649 года*. М., 1957. 503 с.
4. Линовский В. А. Опыт исторических розысканий о следственном уголовном судопроизводстве в России. *Новое изд. перепеч. с изд. 1849 г. М., 2001. С. 13–20.*
5. Воскресенский Н. А. Законодательные акты Петра I. М. : Юр. лит., 1995. 346 с.
6. Российское законодательство X–XX веков. Т. 4. М.: Юрид.-лит., 1986. 511 с.
7. Сборник законодательных документов по вопросу организации и деятельности советской милиции (1917–1934 гг.). М., 1957. 219 с.
8. Моїсєєв Є. М., Никифорчук Д. Й., Ніколаюк С. І. Оперативно-розшукова діяльність : навч. посіб. К. : Правова єдність, 2009. 310 с.
9. Челнов С. Б. Московская охранка и ее секретные сотрудники. М., 1919. 68 с.
10. Балувєв Б. П., Брєстєвєвє Т. Н., Вєтлугин Э. П. Организация и деятельность уголовного сыска в дореволюционной России / конец XIX–начало XX века. М., 1984. 160 с.
11. Закон об организации сыска части. Собрание узаконений и распоряжений правительства, издаваемое при правительствующем сенате. 1908. *Отдел 1-й. 2-е полугодие*. СПб., 1908. С. 1580–1584. № 730.
12. Михайленко П. П., Кондратьєв Я. Ю. Історія міліції України. Т. 1. К.: Генеза, 1997. 504 с.
13. Кримінально-процесуальний кодекс УРСР від 13 вер. 1922 р., затверджений ВУ ЦВК. *Боротьба зі злочинністю в УРСР: авторські нариси та збірник документів професора П. П. Михайленко*. К., 1966. Т. 1. 1917–1925 рр. 831 с.
14. Кримінально-процесуальний кодекс УРСР від 20 липня 1927 р., затверджений ВУ ЦВК (запроваджено з 15 вересня 1927 р.). *Боротьба зі злочинністю в УРСР: авторські нариси та збірник документів професора П. П. Михайленко*. К., 1967. Т. 2: 1926–1967 рр. 929 с.
15. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303.
16. Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України: Закон України 21 черв. 2001 р. № 2533-ІІІ. *Голос України*. 2001. № 116. 5 лип.
17. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Голос України*. 2012. № 90–91. 19 трав.

References:

1. Hlushkov, V. O., Bilichak, O. A. (2012). Problemy reformuvannya operatyvno-rozshukovoho zakonodavstva Ukrainy [Problems of reforming operational investigative legislation of Ukraine]. *Aktualni problemy kryminalnoho prava, protsesu ta kryminalistyky* : materialy IV Mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysviacheni 95-richchiu prof. M. V. Saltievskoho (1917–2009). Nats. un-t «Odeska yurydychna akademii». O. : Feniks, 306–309. [in Ukrainian].
2. Pidzharenko, A. M. (1994). Istoriya i tajny ugovovogo i politichiskogo syska [History and secrets of criminal and political investigation]. K. : Yurinform, 339. [in Ukrainian].
3. Sofronenko, K. A. (red.). (1957). Pamyatniki russkogo prava [Monuments of Russian law]. Vyp. 6: Sobornoe Ulozhenie carya Alekseya Mihajlovicha 1649 goda. M., 503. [in russian].
4. Linovskij, V. A. (2001). Opyt istoricheskikh rozyskanij o sledstvennom ugovovnom sudoproizvodstve v Rossii [Experience of historical searches on investigative criminal proceedings in Russia]. *Novoe izd. perepech. s izd. 1849 g. M., 13–20.* [in russian].
5. Voskresenskij, N. A. (1995). Zakonodatelnye akty Petra I. [Legislative acts of Peter I.]. M.: Yurid. lit., 346. [in russian].
6. Rossijskoe zakonodatelstvo X–XX vekov (1986). [Russian legislation of the X–XX centuries]. T. 4. M. : Yurid. lit., 511. [in russian].
7. Sbornik zakonodatelnyh dokumentov po voprosu organizacii i deyatelnosti sovetskoj milicii (1917–1934 gg.) (1957). [Collection of legislative documents on the organization and activities of the Soviet police (1917–1934)]. M., 219. [in russian].
8. Moiseiev, Ye. M., Nykyforchuk, D. I., Nikolaiuk, S. I. (2009). Operatyvno-rozshukova diialnist [Operative-search activities]: navch. posib. K. : Pravova yednist, 310. [in Ukrainian].
9. Chelnov, S. B. (1919). Moskovskaya ohranka i ee sekretne sotrudniki [Moscow guard and its secret collaborators]. M., 68. [in russian].
10. Baluev, B. P., Brestovskaya, T. N., Vetlugin, E. P. (1984). Organizaciya i deyatelnost ugovovogo syska v dorevolucionnoj Rossii / konec XIX – nachalo XX veka [Organization and activities of the criminal investigation in pre-revolutionary Russia / late XIX – arly XX century]. M., 160. [in russian].

11. Zakon ob organizacii sysknoj chasti. Sobranie uzakonenij i rasporyazhenij pravitelstva, izdavaemoe pri pravitelstvuyushem senate [Law on the organization of the detective unit. Collection of legalizations and orders of the government, published under the governing Senate]. (1908). Otdel 1-j. 2-e polugodie. SPb., 730, 1580–1584. [in russian].
12. Mykhailenko, P. P., Kondratev, Ya. Iu. (1997). Istoriiia militsii Ukrainy [History of the militia of Ukraine]. T. 1. K. : Heneza, 504. [in Ukrainian].
13. Mikhailenko, P. P. (1966). Ugolovno-protcessualnyi kodeks USSR ot 13 sent. 1922 r., utverzhdenyi VU Tcik. Borba s prestupnostiu v USSR: avtorskie ocherki i sbornik dokumentov profesora P. P. Mikhailenko [The Criminal Procedure Code of the Ukrainian SSR dated September 13, 1922, approved by the Central Higher Education Institution. The fight against crime in the Ukrainian SSR: author's essays and a collection of documents by Professor P. P. Mykhaylenko]. K., T. 1. 1917–1925 rr. 831 p. [in Ukrainian].
14. Mikhailenko, P. P. (1967). Ugolovno-protcessualnyi kodeks USSR ot 20 iul. 1927 r., utverzhdenyi VU Tcik (vveden v deistvie s 15 sent. 1927 g.). Borba s prestupnostiu v USSR: avtorskie ocherki i sbornik dokumentov profesora P. P. Mikhailenko [Criminal Procedure Code of the Ukrainian SSR dated July 20, 1927, approved by the Higher Education Central Committee (put into effect on September 15, 1927). The fight against crime in the Ukrainian SSR: author's essays and a collection of documents by Professor P. P. Mykhaylenko]. K., T. 2: 1926–1967 rr. 929 p. [in Ukrainian].
15. Pro operativno-rozshukovu diialnist [On operative-search activities]: Zakon Ukrainy vid 18 liutoho 1992 r. № 2135-XII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1992. № 22. St. 303. [in Ukrainian].
16. Pro vnesennia zmin do Kryminalno-protsesualnoho kodeksu Ukrainy [On Amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy 21 cherv. 2001 r. № 2533-III. Holos Ukrainy. 2001. № 116. 5 lyp. [in Ukrainian].
17. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedure Code of Ukraine] vid 13 kvit. 2012 r. № 4651-VI. Holos Ukrainy. 2012. № 90–91. 19 trav. [in Ukrainian].